

Секція 2. Теорія і методика навчання
Карпова О. О., кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри іноземних мов
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНИХ НАВИЧОК У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Освіта в усьому світі зосереджена переважно на п'яти галузях, таких як мова та література, математика, природничі науки, історія та технологічна грамотність. Академічні навички нерозривно пов'язані з цими ключовими дисциплінами та є інструментом для більш глибокого їх засвоєння студентами.

Сьогодні, для студентів навчання є більш ніж лише доступ до інформації. Незважаючи на те, що студенти отримують академічні навички ще з раннього віку навіть це не усвідомлюючи (виконання домашніх вправ, читання, занотовування тощо), а викладачі намагаються розвивати їх на заняттях, проблема формування академічних навичок залишається актуальною, малодослідженою у вітчизняній педагогіці та затребуваною. Ці навички стають у нагоді під час написання тестів, контрольних заходів та у подальшій професійній діяльності. Тому, студентам необхідно мати певні вміння читати, писати та рахувати на ранніх етапах навчання для того, щоб бути підготовленими для подальшого навчання і спеціалізації, та навіть працевлаштування [1].

Теоретичні праці з проблеми формування академічних навичок почали активно з'являтися у період після Другої світової війни (М. Кон, Г. Грубер, М. Девіс та ін.), що було зумовлено економічними, політичними, соціальними та навчальними потребами в умовах утворення нового світового порядку та побудови нового суспільства й концепту освіти зокрема.

Особлива увага формуванню академічних навичок приділялась на місцевому та національному рівнях у Великій Британії, що було також викликано потоком іноземних студентів та необхідністю розробки рекомендацій, семінарів, інструкцій для кращої успішності, полегшення їх навчання та підготовки до складного професійного середовища (Уолкер та Вархурст, 2000) в умовах того, що

стратегії оцінювання у вигляді іспитів та есе стали недостатніми, що, в свою чергу, призвело до появи більш креативних моделей оцінювання (презентації, портфоліо, групові проекти, що оцінюються самими студентами) (Алаві, 1995; Ліч, та ін., 2001; Месі та Озборн, 2004). Такий підхід дав змогу зробити навчальні завдання та оцінювання більш відповідними професії та підтримати студентів із різними навчальними стилями, однак, перед студентами постали нелегкі завдання, що потребують компетентність в ширшому колі академічної грамотності.

В Сполучених Штатах усному спілкуванню традиційно не приділялося багато уваги в навчальних планах на відміну від навичок письмової комунікації, що є, безумовно, критично необхідним для успіху в академічних та організаційних структурах [2].

Сьогодні існують складні визначення академічних навичок; посилення на те, що в коледжах та університетах, вони повинні бути сформовані певним чином; залишаються відкритими питання щодо того, хто повинен їх визначати, чим вони відрізнятимуться у середній та вищій школі; вважають, що, використовуючи нові підходи, варто досліджувати процес засвоєння академічних навичок людиною, а потім те, як їх вимірювати, однак, питання формування академічних навичок для світової наукової та викладацької спільноти залишається відкритим, непростим, багатограним та таким, що залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів.

Відтак, академічні навички є сукупністю навчальних навичок та стратегій, інструментів тайм менеджменту, які дають змогу студентам опановувати дисципліни.

Навчальні навички або академічні навички також визначаються як підходи, що застосовуються для навчання, та є необхідними для хорошої успішності й корисними для довгострокового навчання [3]. Навчальні навички є набором умінь, необхідних для організації й сприйняття нової інформації, її зберігання та оцінювання. До навчальних навичок відносять мнемоніку, що сприяє запам'ятовуванню необхідного матеріалу; ефективне читання, техніки концентрації уваги та ефективне занотовування [4]. Більш того, будь-який навичок, який

пов'язаний із здібністю вивчати, запам'ятовувати та згадувати інформацію, а також допомагає у підготовці та складанні іспитів, може бути визначений як навчальний (академічний), до якого також можна віднести навички тайм менеджменту та мотиваційні навички. Таким чином, навчальні навички є окремими техніками, які можна засвоїти за короткий проміжок часу та застосовувати для вивчення багатьох галузей науки.

Серед академічних навичок відносять *академічну та комп'ютерну грамотність, математичні вміння, критичне мислення, вирішення проблем, командну роботу, дослідження.*

До *академічної грамотності* належать занотовування навчального матеріалу, читання, наукове письмо та навіть ораторське мистецтво. Так, метод ПВЧУК (з *англ.* PQIRST), що полягає в послідовній реалізації таких етапів роботи з текстом як: попереднє ознайомлення, формулювання питань, читання тексту, усне відтворення та контроль розуміння; є ефективним засобом запам'ятовування викладеного матеріалу та кращого розуміння головних ідей навчального матеріалу або наукової праці.

Варто зазначити, що діяльність університету спрямована на побудову та поширення знань, що реалізовується переважно завдяки письму. Тому, студентам формування *навичок наукового письма* є вкрай необхідним у вищій школі разом із навичками академічного читання, дослідження та письмового висловлювання. Більшість завдань найчастіше потребує виконання саме письмового завдання, а отримана оцінка частково відображає здатність висловлювати думки чітко та переконливо. Письмо на високому академічному рівні є складним навичком, що потребує свідомого зусилля, терпіння та часу, але відобразиться позитивно як на якості навчання, так і знадобиться й у подальшій роботі. Тому, найпоширенішим завданням в багатьох університетах світу залишається написання есе та рефератів. Окрім того, активно використовується метод проєктів, що також передбачає написання письмової роботи.

Серед активних методів навчання, що сприяють формуванню *навичок критичного мислення*, можна виділити такі: Сократичні опитування, «ієрархія

знань» для детального аналізу теми, її складових та визначення взаємозалежності компонентів; «аналіз аргументів», що полягає в занотовуванні ключових моментів текстових джерел і дає змогу визначити тему дослідження та сучасні проблеми і напрями досліджень; «оцінка аргументів» для зрозумілості всього аргументу та, щонайголовніше, для обґрунтування авторської думки відносно академічної теми; «мозковий штурм» для генерування ідей, супровідних аргументів та збирання доказів, які можуть використовуватись у подальшій роботі під час виконання навчальних завдань або написання диплома.

Особливої уваги заслуговують *дослідницькі навички*, які полягають не лише у пошуку інформації з теми, а й, згідно з класичним визначенням, роблять внесок у знання в певній галузі дослідження шляхом визначення важливого питання чи проблеми, а потім пошуку систематичного вирішення чи відповіді. Дослідницькі навички формуються завдяки ознайомленню студентів із важливим аспектами дослідження, а саме: проект, що охоплює ключові питання та сприяє розвитку успішного дослідження; методи дослідження, що є важливими прийомами для проведення переконливого дослідження; обробка даних, що надаватиме ресурси з використанням статистики та сприяє формуванню навичок рахунку.

Серед навичок зазначених університетом Кардіфу окрім навичок письма, критичного мислення, навчання, оцінки, презентацій, дослідження виділено «циткування (посилання)», що є практикою визнання джерел, що використовуються в роботі. Належне цитування є показником якості академічної праці, що потребує обережного, організованого та методичного підходу до побудови й написання роботи. Це також може сприяти креативності, якщо цитування стає не засобом уникнення плагіату, а способом висловлення знань. Тому, у процесі навчання для студентів будуть корисними методичні рекомендації, інструкції, тренінги та семінари з написання наукової праці (статті, тез, дипломної роботи тощо).

Нарешті, навчання в університеті передбачає наявність *навичок самонавчання*, що полягають в умінні, перш за все, приймати рішення стосовно власного академічного розвитку залежно від власної ініціативи та *навичок рефлексивної практики*, що сприяє формуванню гнучкості та адаптивності,

аналітичному мисленню та вміння вирішувати проблеми. Рефлексія дає змогу різними способами відображати отриманий досвід завдяки, наприклад, аналізу критичних інцидентів, написанню звітнього журналу та різноманітним моделям для структурування рефлексії, що можуть використовуватись протягом навчання. Важливим є те, що рефлексивна практика є процесом, що фокусується на відчуттях та досвіді, та полягає в осмисленому розгляді та аналізі досвіду та використанню того, що вивчено, на практиці.

На наш погляд, під час формування академічних навичок, особливу увагу варто приділяти й розвитку соціальних навичок, до яких відносяться співпраця, спілкування, емпатія, самостійність та самоконтроль.

Студентам доводиться обробляти великі об'єми інформації за короткий час, що вимагається в університетах, у тому числі й готуватися до складання іспитів на належному рівні, що потребує концептуального та фактичного рівня розуміння. Для полегшення навчального процесу сучасні університети на своїх офіційних сайтах пропонують семінари, консультації, електронні уроки, зустрічі, навчальні курси, посібники й інструкції для розвитку академічних навичок. Окрім інструкцій та семінарів пропонується навчальний матеріал для отримання професійних навичок, до яких відносять навички роботи в команді, тайм менеджменту, знання теорії розвитку команди, а також типів працевлаштування.

Отже, формування академічних навичок є важливим етапом навчального процесу у вищій школі, що сприятиме кращому засвоєнню знань студентами та знадобиться в майбутній професійній та дослідницькій роботі.

Література:

1. Allen, J., & Sconing, J. (2005). Using ACT Assessment scores to set benchmarks for college readiness. (ACT Research Report No. 2005-3). Iowa City, IA: ACT, Inc.
2. Darling, A.L., & Dannels, D.P. (2003). Practicing engineers talk about the importance of talk. *Communication Education*, 52(1). 1-16.
3. Gettinger, M., Jill K. Seibert (2002). Contribution of Study Skills to Academic Competence. *School Psychology Review*. – Vol.31. – No.3 – pp. 350-365.
4. Bremer, Rod. (2015). *The Manual: A Guide to the Ultimate Study Method* (Second ed.). Fons Sapientiae Publishing. – 458 p. – ISBN 978-0993496424
5. Davies, M. (2011). *Study skills for international postgraduates*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. – 328 p.